

บทที่ ๖

การใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ โดยฝ่ายบริหารตามรัฐธรรมนูญไทย

ประวัติ

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน และได้จัดตั้งคณะเจ้าหน้าที่ยกร่างธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรขึ้น โดยกำหนดนโยบายให้หัวหน้าคณะปฏิวัติ ซึ่งจะแปรฐานะเป็นนายกรัฐมนตรี ยังคงมีอำนาจคล้าย ๆ กับหัวหน้าคณะปฏิวัติ แต่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดอำนาจบางประการ จุดนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ โดยนายกรัฐมนตรี คือมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๒ และได้ต่อเนื่องมาเป็นมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕ มาตรา ๒๑ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๒๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๒๐ และสุดท้ายในฉบับปัจจุบัน มาตรา ๒๐๐ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งท่านศาสตราจารย์ ดร.สมภพ โทตระกิตย์ได้เรียบเรียงไว้ กำหนดมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๒

เมื่อคณะที่ปรึกษาฯ หมายได้เสนอร่างธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร และร่างประกาศสภาฯ รัฐธรรมนูญต่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติ ในขณะนั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติได้เชิญสมาชิกของคณะปฏิวัติ

วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร :
ธีรานุสรณ์การพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๑๘๒ - ๑๘๓.

ประธานที่ปรึกษากฎหมายคือพระยาอรรถการีย์นิพนธ์ และที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย หลวงวุฒิศาสตร์เนตินาท หลวงอรรถปรีชาชุนูปการ หลวงอรรถโกวิทที่ นายเล็ก จุณยานนท์ นายสัญญา ขรรณศักดิ์ พลตรีอัมพร จินตกานนท์ พันเอกสุข เปรมาวิน พลโทไสว ดวงมณี พันเอกจิตต ชนะโชติ นายสเกล บุญยัษฐิติ พันเอกจินดา ณ สงขลา และนายสมภพ โทตระกิตย์ ได้ประชุมเพื่อร่างธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ที่ตีวงสวนกุหลาบ ในวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๑ และในวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๐๑ ผลปรากฏว่าที่ประชุมมีมติว่า ให้รวมร่างธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร กับร่างประกาศตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญเข้าเป็นฉบับเดียวกัน และได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องให้นายกรัฐมนตรี ตามธรรมนูญการปกครองที่จะร่างนี้มีอำนาจพิเศษและเด็ดขาด สำหรับปราบปรามการกระทำที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ ท่านองเดียวกับอำนาจที่หัวหน้าคณะปฏิวัติมีอยู่ในขณะนั้น ในที่สุดก็มอบให้ คณะที่ปรึกษากฎหมายรับไปพิจารณาและดำเนินการตามมติของที่ประชุม แนวความคิดที่จะให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจพิเศษและเด็ดขาดสำหรับปราบปรามการกระทำที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศนั้นเท่าที่ได้แสดงออกในที่ประชุมที่ตีวงสวนกุหลาบเกิดจาก

๑. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญประเทศฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๙๕๘ มาตรา ๑๖ ดังกล่าวมาแล้วในบทก่อน

๒. ความเคยชินกับการใช้อำนาจปกครองสูงสุด (อำนาจอธิปไตย) ในระหว่างปฏิวัติ ซึ่งหัวหน้าคณะปฏิวัติได้ใช้อำนาจอธิปไตยทั้งในทางนิติบัญญัติ (การออกกฎหมายในรูปประกาศคณะปฏิวัติ) ในทางบริหาร (การแต่งตั้งถอดถอนข้าราชการ และการวินิจฉัยสั่งการในการบริหารราชการของแต่ละกระทรวง) และอำนาจตุลาการ (การสั่งลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกผู้กระทำความผิดในระหว่างปฏิวัติ)

ในการพิจารณาของคณะที่ปรึกษากฎหมายเกี่ยวกับการให้อำนาจพิเศษและเด็ดขาดแก่นายกรัฐมนตรีในชั้นต้น พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ได้ยกร่างเป็นมาตรา ๑๕ มีความดังนี้

"มาตรา ๑๕ ในระหว่างเวลาที่ใช้ธรรมนูญนี้ การกระทำของนายกรัฐมนตรีเพื่อประโยชน์ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๑) การป้องกันหรือระงับการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักรหรือราชบัลลังก์

(๒) การป้องกันหรือระงับการก่อกวนหรือคุกคามต่อความสงบทั้งภายในและภายนอก"

คณะที่ปรึกษากฎหมายได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อความดังกล่าวยังไม่รัดกุมพอ พระยาอรุณการีย์นิพนธ์ จึงได้ยกร่างขึ้นใหม่ และเมื่อคณะที่ปรึกษากฎหมายได้ช่วยแก้ไขปรับปรุงข้อความให้รัดกุมยิ่งขึ้นแล้ว ปรากฏความในมาตรา ๑๕ ดังนี้

"มาตรา ๑๕ ในระหว่างเวลาที่ใช้ธรรมนูญนี้ ในกรณีที่มีความจำเป็นต่อกระทำ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือราชบัลลังก์ หรือเพื่อประโยชน์ที่จะป้องกันระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลาย ก่อกวน หรือคุกคามความสงบที่เกิดขึ้นภายในหรือมาจากภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งเป็นประกาศ เพื่อประโยชน์เช่นว่านั้นได้ ประกาศของนายกรัฐมนตรีเช่นว่านี้ ให้มีผลบังคับได้เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ"

คณะปฏิวัติและที่ปรึกษากฎหมายบางท่านได้พิจารณาร่างธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ซึ่งคณะที่ปรึกษากฎหมายได้ปรับปรุงแก้ไขตามมติของที่ประชุมเป็นครั้งที่สามเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๐๑ ที่ตึกวังสวนกุหลาบ ที่ประชุมได้มีมติให้เพิ่มร่างมาตรา ๑ ด้วยความที่ว่า "อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย" และเห็นชอบกับร่างธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรที่คณะที่ปรึกษากฎหมายเสนอเมื่อได้เพิ่มมาตรารว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นมาตรา ๑ ฉะนั้น มาตรา ๑๕ ซึ่งเป็นมาตราที่ให้อำนาจพิเศษแก่นายกรัฐมนตรี จึงได้เปลี่ยนไปเป็นมาตรา ๑๖ ในการทบทวนข้อความมาตรา ๑๖ นี้ ได้มีสมาชิกในคณะปฏิวัติหลายท่านได้แสดงความห่วงใยว่า มาตรา ๑๖ จะเป็นจุดให้ประชาชนโจมตีคณะปฏิวัติที่เขียนธรรมนูญ

การปกครองให้อำนาจแก่นายกรัฐมนตรีมากเกินไป และจะกลายเป็นเผด็จการ เพราะมีอำนาจมากกว่านายกรัฐมนตรีคนใดเท่าที่ประเทศไทยเคยมีมา จึงได้มีการพิจารณาทบทวนในชั้นสุดท้ายอีกครั้งหนึ่ง สุดท้ายพระยาอรรถการีย์นิพนธ์ได้ปรับปรุงและเสนอร่างมาตราตั้งกล่าวใหม่ดังนี้

มาตรา ๑๖ ในระหว่างเวลาที่รัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่มีความจำเป็น ต้องกระทำเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักรหรือราชบัลลังก์ หรือการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลาย ก่อวินหรือคุกคามความสงบที่เกิดขึ้นภายในหรือมาจากภายนอก ราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจกระทำการใด ๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์ที่กล่าวแล้วได้ และให้ถือว่าการกระทำเช่นนั้น เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้กระทำการใด โดยอาศัยอำนาจตามความในวรรคก่อน ให้นายกรัฐมนตรีรายงานการกระทำนั้นพร้อมด้วยเหตุผลอันจำเป็นต่อสภาโดยด่วน

อนึ่ง ท่านหัวหน้าคณะปฏิวัติได้ขอให้พระยาอรรถการีย์นิพนธ์เพิ่ม บทบัญญัติว่าด้วยการให้รัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งไว้ในรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ทั้งนี้เพื่อให้นายกรัฐมนตรีมีโอกาสปรับปรุงคณะรัฐมนตรีได้โดยนายกรัฐมนตรีไม่ต้อง ลาออก คณะที่ปรึกษากฎหมายได้พิจารณาแล้วจึงได้เพิ่มความเข้มมาตรา ๑๕ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร เมื่อได้เพิ่มมาตรา ๑๕ ขึ้นอีก มาตราหนึ่ง มาตรา ๑๖ เดิม ซึ่งเป็นมาตราว่าด้วยอำนาจของนายกรัฐมนตรี จึงได้เปลี่ยนไปเป็นมาตรา ๑๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร มาตรา ๑๗ เมื่อคณะที่ปรึกษากฎหมายได้ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว มีความดังนี้

"มาตรา ๑๗ ในระหว่างที่รัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็น สมควรเพื่อประโยชน์ในการระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลาย

ความมั่นคงของราชอาณาจักรหรือราชบัลลังก์ หรือการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลาย
 กอองหรือคุกคามความสงบที่เกิดขึ้นภายใน หรือมาจากภายนอกราชอาณาจักร ให้
 นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการ หรือกระทำการใด ๆ ได้
 และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำเช่นว่านั้นเป็นคำสั่งหรือการกระทำที่ชอบด้วย
 กฎหมาย

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือกระทำการใดไปตามความในวรรคก่อน
 แล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สภาทราบ"

นับแต่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๒
 เป็นต้นมา มาตรา ๑๗ ได้กลายเป็นมาตราที่มีความสำคัญต่อการปกครอง
 ประเทศ และมีชื่อเสียงโด่งดัง เป็นที่รู้จักของประชาชนคนไทยทั่ว ๆ ไป"

ต่อมาจอมพลถนอม กิตติขจรได้ทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน
 เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๔ และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครอง
 ราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕ ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕ ซึ่งใน
 รัฐธรรมนูญการปกครองฉบับนี้ได้บัญญัติเรื่องอำนาจพิเศษของนายกรัฐมนตรีไว้ในมาตรา
 ๑๗ ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา ๑๗ ในระหว่างที่รัฐธรรมนูญการปกครองนี้ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี
 เห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวังหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการ
 บ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือ
 ราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือ
 ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ

"คำไว้ว่าร้ายและบทความพิเศษ" ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ
 พระยาอรรณการีย์นิพนธ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการ
 คณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๑), หน้า ๕๐ - ๕๓.

หรือเป็นการบันทึกตอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันประกาศธรรมนูญการปกครองนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใด ๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำเช่นนั้น รวมถึงการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่งหรือการกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือกระทำการใดไปตามความในวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติทราบ

ซึ่งตามมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้บัญญัติกว้างและชัดเจนกว่ามาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยบัญญัติที่ว่า "ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันประกาศธรรมนูญการปกครองนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร" ทำให้ฝ่ายบริหารคือตัวนายกรัฐมนตรีมีอำนาจอย่างกว้างขวางมากขึ้น

ต่อมาเมื่อคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ คณะปฏิรูปได้จัดให้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๙ ในวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๙ ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ได้อนุญาตเรื่องอำนาจพิเศษของนายกรัฐมนตรี เช่นเดียวกับมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑

^๑ "ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕" ราชกิจจานุเบกษา ๔๔ (๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕) : ๑๐.

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่น่าายกรัฐมนตรีเห็นเป็นการจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวังหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและของสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี มีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใด ๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำของนายกรัฐมนตรีรวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือกระทำการใดไปตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทราบ^๑

ซึ่งตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๑ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๘ นี้จะเห็นได้ว่าบทบัญญัตินี้อาจเรียกได้ว่าเหมือนกับบทบัญญัติตามมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่เคย

ต่อมาในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ คณะปฏิวัติ นำโดยพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ได้ทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองและได้จัดให้มีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๐ โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ ซึ่งมีบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจพิเศษเช่นเดียวกับบทบัญญัติในมาตรา ๒๑ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗

^๑ "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๘" ราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวังหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้รัฐธรรมนูญ การปกครองนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและของสภานโยบายแห่งชาติ มีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใด ๆ ใด และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำของนายกรัฐมนตรี รวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่งหรือการกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือกระทำการใดไปตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติทราบ

เมื่อคณะปฏิวัติได้จัดให้มีรัฐธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๐ และได้ประกาศใช้ขึ้นต่อมาได้จัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้น และได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้น ซึ่งต่อมาได้ประกาศใช้ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๑ คือฉบับปัจจุบัน ซึ่งได้บัญญัติเรื่องอำนาจพิเศษไว้เช่นกัน โดยบัญญัติขึ้นไว้ในบทเฉพาะกาล โดยบัญญัติไว้ใน

มาตรา ๒๐๐ นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นเป็นการจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวังหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของ

"รัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๒๐" ราชกิจจานุเบกษา

ราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและสภานโยบายแห่งชาติดำเนินการหรือทำการใด ๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำของนายกรัฐมนตรีรวมทั้งการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญนี้

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือทำการใดไปตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้รัฐสภาทราบ

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว บรรดาคำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๖๖ นี้ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป และการยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าว ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ^๑

ด้วยเหตุนี้เราอาจอธิบายสรุปจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การใช้อำนาจพิเศษของฝ่ายบริหารตามมาตรา ๑๖๖ นั้น ได้รับความอภัยจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส (สาธารณรัฐที่ ๕) มาตรา ๑๖ และความเคยชินกับการใช้อำนาจเด็ดขาดของคณะปฏิวัติในตนเอง การใช้อำนาจตามมาตรา ๑๖๖ และมาตราอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน ได้เคยใช้ในหลายลักษณะดังต่อไปนี้

๑. คำสั่งในเชิงนิติบัญญัติ ซึ่งหมายถึงการสั่งโดยผนวกคำสั่งในเชิงตุลาการไว้ด้วย แต่เปลี่ยนแปลงอัตราโทษหรือเพิ่มโทษตามกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติให้หนักขึ้น

^๑ "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑" ราชกิจจานุเบกษา

๒. คำสั่งในเชิงบริหาร ซึ่งหมายถึงการสั่งในลักษณะเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

๓. คำสั่งในเชิงตุลาการ ซึ่งหมายถึงการสั่งลงโทษบุคคลหนึ่งบุคคลใด โดยไม่ผ่านขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาจากศาล

ในบรรดาคำสั่งทั้งหลายตามมาตรา ๑๗ และมาตราอื่นในทำนองเดียวกัน มักจะเป็นคำสั่งในเชิงตุลาการมากที่สุด โดยเริ่มต้นตั้งแต่คำสั่งตามมาตรา ๑๗ ใน พ.ศ. ๒๕๐๒ ซึ่งได้สั่งประหารชีวิต นายศิวา วงศ์สินหรือณีบุญ ตามที่เรียกติดปากในสมัยนั้นเป็นรายแรก และหลังจากนั้นก็ได้สั่งลงโทษบุคคลอื่นเรื่อยมา เช่น ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีการสั่งประหารชีวิตด้วยมาตรา ๑๗ รวม ๖ ครั้ง สมัยจอมพลถนอม กิตติขจร มีการสั่งประหารชีวิต รวม ๒ ครั้ง จำคุก ๕๓ ครั้ง และสั่งให้ยึดทรัพย์บุคคลอื่น (จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) ๑ ครั้ง ในสมัยนายสัญญาธรรมศักดิ์ ได้เคยใช้อำนาจตามมาตรา ๑๗ ยึดทรัพย์จอมพลถนอม กิตติขจรกับพวก คำสั่งเหล่านี้ล้วนแต่มีผลในเชิงตุลาการทั้งสิ้น^๑

ขั้นตอนการใช้อำนาจพิเศษ

การใช้อำนาจตามมาตรา ๑๗ และมาตราอื่นในทำนองเดียวกันมีขั้นตอนตามกฎหมายดังต่อไปนี้

๑. เหตุที่จะใช้ จะต้องเป็นกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควร ป้องกัน ระวังหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวน หรือคุกคามความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำ

^๑ การแบ่งประเภทว่าเป็นคำสั่งในเชิงนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ มักใช้ในกรณีคำสั่งของคณะปฏิวัติ เพราะคำสั่งบางเรื่องมีผลเป็นการบริหารราชการแผ่นดินธรรมดา ไม่มีความมุ่งหมายให้เป็นคำสั่งในเชิงกฎหมาย แต่นำมาเทียบเคียงกับการแบ่งประเภทคำสั่งของนายกรัฐมนตรี เพื่อให้เห็นชัดเจนขึ้น.

อันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด ที่ใด

ส่วนปัญหาที่ว่าอะไรคือการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจริงหรือไม่ แม้จะมองดูเป็นเรื่องการตีความกฎหมาย แต่ก็อาศัยเหตุทางการเมืองอยู่มาก ซึ่งเมื่อมีปัญหา เช่นนี้ขึ้นสู่ศาล ฝ่ายตุลาการจะไม่วินิจฉัยให้ว่าฝ่ายบริหารใช้ดุลยพินิจถูกต้องหรือไม่เพียงใด ดังเคยมีคำพิพากษาที่ ๒๕๗๓ /๒๕๑๔ ซึ่งได้วางหลักไว้ดังนี้

ตามบทบัญญัติ มาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ ดังกล่าว ศาลฎีกาเห็นว่า นอกจากเป็นบทบัญญัติให้อำนาจนายกรัฐมนตรีที่จะออกคำสั่งหรือกระทำการใด ๆ โดยมติของคณะรัฐมนตรีในเมื่อนายกรัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการล่อลวงหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชนแล้ว ยังเป็นบทบัญญัติให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจตามกฎหมายที่จะวินิจฉัยพฤติการณ์ที่เห็นสมควรใช้มาตรการที่กำหนดไว้ การจะเห็นสมควรเพียงใด มีการบ่อนทำลายอันควรแก่การป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามหรือไม่ มาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ บัญญัติให้เป็นเรื่องของนายกรัฐมนตรีวินิจฉัย และให้นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใด ๆ ใด และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำเช่นว่านั้น รวมถึงการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายด้วย และตามคำฟ้องของโจทก์ โจทก์ก็ยอมรับว่าการใช้อำนาจตามมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ มาบังคับเข้ากับทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสองนั้น อยู่ในดุลพินิจของจำเลยที่ ๑ ในฐานะนายกรัฐมนตรี แต่โต้เถียงว่าจำเลย

ที่ ๑ จะต้องใช้ภายในขอบเขตของมาตรา ๑๗ และต้องเป็นกรณีที่มีเหตุสมควรที่จะใช้ด้วย

ศาลฎีกาพิเคราะห์แล้ว เห็นว่าแม้อรรถนุญการปกครองราชอาณาจักร ได้บัญญัติกำหนดหลักการไว้อย่างเคร่งครัด มิให้กระทำโดยหละหลวมในการวินิจฉัยว่า มีเหตุสมควรหรือไม่ มีการบ่อนทำลายหรือไม่ ฉะนั้น คำสั่งของจำเลยที่ ๑ ในฐานะนายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีที่อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๗ แห่งอรรถนุญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ จึงต้องเป็นกรณีที่อยู่ภายในขอบเขตของมาตรา ๑๗ คือเป็นคำสั่งหรือการกระทำ เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลาย ก่อวิน หรือคุกคามทำลาย ตามที่บัญญัติไว้ด้วย แต่โดยที่มาตรา ๑๗ แห่งอรรถนุญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ บัญญัติให้อำนาจจำเลยที่ ๑ ในฐานะนายกรัฐมนตรี ที่จะวินิจฉัยพฤติการณ์ที่เห็นสมควรใช้มาตรการที่กำหนดไว้ ซึ่งศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่ก็ได้เคยวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๔/๒๕๑๐ ว่า การวินิจฉัยว่าคำสั่งหรือการกระทำชอบด้วยมาตรา ๑๗ แห่งอรรถนุญการปกครองราชอาณาจักร ฉบับตราขึ้นเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๐๒ หรือไม่ อยู่ที่ความเห็นของนายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีว่าสมควรต้องมีคำสั่งหรือการกระทำมิได้อยู่ที่มีพฤติการณ์บ่อนทำลายจริงหรือไม่ และมาตรา ๑๗ มิได้ระบุให้ใช้มาตรการเช่นนั้นแก่ผู้กระทำการบ่อนทำลายโดยเฉพาะ แต่ให้ใช้เพื่อระวังหรือปราบปรามการกระทำที่เป็นบ่อนทำลาย ฉะนั้น ศาลฎีกาจึงเห็นว่า เมื่อจำเลยที่ ๑ ในฐานะนายกรัฐมนตรีเห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและระวังการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร เศรษฐกิจของประเทศและราชการแผ่นดิน รวมทั้งการกระทำอันเป็นการก่อกวนคุกคามความสงบเรียบร้อยของประชาชน และได้มีคำสั่งโดยมติของคณะรัฐมนตรี คือ คำสั่งต่าง ๆ ตามฟ้องของโจทก์ จึงเป็นคำสั่งและการกระทำที่อยู่ภายในขอบเขตความมุ่งหมายและชอบด้วยมาตรา ๑๗ แห่งอรรถนุญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช

๒๕๑๕ แล้ว และเป็นคำสั่งและการกระทำที่สมบูรณ์ มีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย ซึ่งโจทก์จะขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาว่า คำสั่งต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นโมฆะ และมีคำสั่งแสดงว่าทรัพย์สินตามฟ้องเป็นของโจทก์ ให้จำเลยที่ ๑ ถึงจำเลยที่ ๑๐ ร่วมกันรับผิดชอบทรัพย์สินดังกล่าวพร้อมด้วยดอกเบี้ยให้โจทก์ทั้งสองหาได้ไม่ฎีกาโจทก์ในข้อนี้จึงเป็นอันตกไป

ที่โจทก์ฎีกาว่า คำสั่งของจำเลยที่ ๑ ในฐานะนายกรัฐมนตรีที่ออกโดยอาศัยอำนาจมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ จะต้องเป็นกรณีที่มีเหตุผลอันสมควรที่จะต้องมีคำสั่งและคำสั่งของจำเลยที่ ๑ ตามที่โจทก์ฟ้อง ไม่มีเหตุผลสมควร แต่กระทำโดยไม่สุจริต และจงใจเพื่อกลับแกว่งให้โจทก์เสียหายนั้น ศาลฎีกาพิจารณาเหตุผลในคำสั่งของจำเลยที่ ๑ ในฐานะนายกรัฐมนตรี โดยมติของคณะที่โจทก์ฟ้องร้อง เป็นคดีนี้ขึ้นมาปรากฏว่า

๑. คำสั่งที่ สสร. ๔๐/๒๕๑๖ ให้เหตุผลว่า เพื่อป้องกันและระงับการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร เศรษฐกิจของประเทศและราชการแผ่นดิน รวมทั้งการกระทำอันเป็นการก่อกวนคุกคามความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงให้อายุคทรัพย์สินของโจทก์และตั้งกรรมการสอบสวนการได้มาซึ่งทรัพย์สินของโจทก์

๒. คำสั่งที่ สสร. ๔๒/๒๕๑๖ ให้เหตุผลว่า เพื่อให้การสอบสวนทรัพย์สินของโจทก์เป็นไปโดยเหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้น จึงสั่งห้ามบริษัท ห้างหุ้นส่วน นิติบุคคล หรือบุคคลใดซึ่งเกี่ยวข้องกับบางประการกับโจทก์ จำหน่าย จ่าย โอน อสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินอื่น

๓. คำสั่งที่ สสร. ๒๔/๒๕๑๗ ให้เหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควรเพิ่มเติมคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ สสร. ๔๐/๒๕๑๖ และ สสร. ๔๒/๒๕๑๖ ให้เป็นการเหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้น จึงมีคำสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อายัดไว้ จ่ายเงินหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่อายัดไว้เพื่อชำระหนี้

คำภาษาอากร เพื่อชำระหนี้แก่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหน้าที่
 ความคำพิพากษาอันถึงที่สุด รวมทั้งกระทำกรไค ๆ รวมตลอดถึงการจ่ายเงินที่อายัดไว้
 เท่าที่เห็นว่ามีค่าจำเป็น เพื่อบำรุงรักษาหรือป้องกันมิให้ทรัพย์สินที่อายัดไว้เกิดความ
 เสียหายหรือเสื่อมค่า

๔. คำสั่งที่ สสร. ๓๘/๒๕๑๗ ให้เหตุผลว่า ตามที่ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรี
 ที่ สสร. ๔๐/๒๕๑๖ ที่ สสร. ๔๒/๒๕๑๖ และที่ สสร. ๒๘/๒๕๑๗ นั้น บัดนี้ปรากฏว่า
 เวลาไต่สวนพิจารณาจนพอสมควรแล้ว แต่การสอบสวนที่ได้ดำเนินไปแล้วยังไม่พอที่จะ
 วินิจฉัยว่า ทรัพย์สินที่อายัดไว้ทั้งหมดนั้น บุคคลดังกล่าวทั้งหมดได้มาโดยชอบหรือไม่ หรือ
 ได้มาโดยซบซนใจ หรือจงใจบุคคลอื่นให้หามาให้ หรือมอบให้หรือไม่ แต่ปรากฏหลักฐาน
 ว่าบุคคลทั้งหมดนี้มีทรัพย์สินมากมายเกินกว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพโดยสุจริตจะพึงมีได้ ฉะนั้น
 เพื่อให้เรื่องนี้ไต่ยุติไปโดยเร็ว และเพื่อป้องกันและระงับการกระทำอันเป็นการบ่อน
 ทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร เศรษฐกิจของประเทศและราชการแผ่นดิน
 รวมทั้งการกระทำอันเป็นการก่อกวนคุกคามความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงมีคำสั่ง
 ให้ทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว บรรดาที่ถูกอายัดหรือยึดไว้ หรือที่กระทรวงการคลังได้รับ
 ชำระหนี้ไว้ทั้งหมด ตกเป็นของรัฐทันทีในวันที่ออกคำสั่งนี้ และให้ลูกหนี้ซึ่งจะต้องชำระหนี้
 ให้แก่บุคคลดังกล่าว ชำระหนี้เมื่อถึงกำหนดชำระให้แก่กระทรวงการคลัง และให้ทรัพย์สิน
 ที่ชำระหนี้ตกเป็นของรัฐทันที รวมทั้งกรณีที่บุคคลดังกล่าว หรือผู้ได้รับมอบอำนาจอ้างว่า
 ทรัพย์สินที่ตกเป็นของรัฐ เป็นของตน ซึ่งได้มาโดยสุจริตและโดยชอบ ยื่นคำร้องพร้อมด้วย
 หลักฐานและรายละเอียดของการได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นต่อคณะกรรมการภายใน ๖๐ วัน
 และพิสูจน์ให้เป็นที่พอใจของคณะกรรมการได้ว่า เป็นทรัพย์สินของตนที่ได้มาโดยสุจริตและ
 โดยชอบ ให้คณะกรรมการโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีสั่งให้กระทรวงการคลังคืนทรัพย์สินนั้น
 แก่ผู้ยื่นคำร้อง

๕. คำสั่ง ที่ สสร. ๔๐/๒๕๑๗ ให้เหตุผลว่า อาศัยอำนาจตามข้อ ๔ ของ
 คำสั่งที่ สสร. ๓๘/๒๕๑๗ ที่ให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อปฏิบัติการ
 ตามคำสั่งนั้น จึงให้แต่งตั้งผู้มีนามตามที่ระบุไว้เป็นกรรมการ มีอำนาจ เรียกหรือ เชิญ

บุคคลใด ๆ มาสอบถาม และมีอำนาจ เรียกหรือร้องขอให้หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือบุคคลใดส่ง เอกสารหรือหลักฐานมาประกอบการพิจารณาได้

ศาลฎีกาพิเคราะห์แล้ว เห็นว่าตามมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ บัญญัติให้อำนาจจำเลยที่ ๑ ในฐานะนายกรัฐมนตรี ที่จะออกคำสั่งหรือกระทำการใด ๆ โดยมติคณะรัฐมนตรีในเมื่อจำเลยที่ ๑ เห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการ บ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ฯลฯ บทบัญญัติดังกล่าวนี้ โดยเฉพาะข้อความ ที่ว่า เมื่อนายกรัฐมนตรีเห็นสมควรแสดงว่าจำเลยที่ ๑ ในฐานะนายกรัฐมนตรีมีอำนาจ ตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรที่จะวินิจฉัยพฤติการณ์ที่เห็นสมควรใช้มาตรการ ที่กำหนดไว้ การวินิจฉัยว่าคำสั่งหรือการกระทำชอบด้วยมาตรา ๑๗ หรือไม่ อยู่ที่ ความเห็นของจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น โดยมติของคณะรัฐมนตรี ว่าสมควรต้องมีคำสั่งหรือกระทำมิได้อยู่ที่มีพฤติการณ์บ่อนทำลายหรือไม่ และมีได้ถือความ เห็นของผู้อื่นหรือของโจทก์ตั้งที่อ้างในฟ้อง

จากคำพิพากษานี้ ทำให้ได้ข้อคิดว่า

๑. พฤติการณ์ที่เห็นสมควรใช้มาตรการพิเศษหรือไม่ เป็น เรื่องที่นายกรัฐมนตรี ต้องวินิจฉัยเอาโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี
๒. พฤติการณ์เช่นว่านี้จะมียุ่จริงหรือไม่ มิใช่ศาลจะ เข้าไปวินิจฉัย
๓. ผู้รับโทษตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรี จะฟ้องร้องผู้ปฏิบัติตามคำสั่งนี้ไม่ได้
๔. ข้อความในมาตราซึ่งให้อำนาจพิเศษดังกล่าว เป็นข้อความในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด

อย่างไรก็ตาม มีข้อที่น่าสัง เกตตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวว่าโจทก์มีอำนาจ พิเศษขัดต่อหลักนิติธรรม ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกา ๔๔๔/๒๕๑๐ วินิจฉัยไว้ก่อนว่า การที่ โจทก์อ้างว่าคำสั่งตามมาตรา ๑๗ ขัดต่อปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น ศาลฎีกา วินิจฉัยว่า เป็น เรื่องที่จะต้องพิจารณา เมื่อ เวลาบัญญัติกฎหมายขึ้น ไม่ใช่เป็น เรื่องที่จะ โต้แย้งให้ศาลวินิจฉัย เมื่อได้ตรา ขึ้น เป็นกฎหมายแล้ว

๒. ผู้ใช้อำนาจ คำขอให้ใช้มาตรา ๑๗ อาจมาจากพนักงานฝ่ายปกครองที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่จะต้องเสนอเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติแล้ว นายกรัฐมนตรีจึงจะสั่งการได้

ในทางปฏิบัติ ก่อนที่จะเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีอาจมอบให้คณะที่ปรึกษา เป็นผู้พิจารณาถ้อยแถลงก่อนก็ได้ เว้นแต่เป็นกรณีเร่งด่วน หรือคำสั่งให้ใช้อำนาจพิเศษนั้นมาจากคณะรัฐมนตรีเอง ในสมัยที่ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๕ มาตรา ๒๑ ได้กำหนดวิธีใช้ไว้เป็นพิเศษว่านายกรัฐมนตรี จะใช้อำนาจพิเศษได้ก็แต่โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้แก่คณะปฏิรูปนั่นเอง การกำหนดเงื่อนไขวิธีใช้ เช่นนี้ดูรัดกุมขึ้นกว่าสมัยก่อน เพราะเป็นการพิจารณาโดยบุคคลมากกว่าในสมัยก่อน นับว่าเป็นวิวัฒนาการในทางที่ดีขึ้นเล็กน้อย แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่า แม้ในทางปฏิบัติจะมีการส่งเรื่องให้คณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีกลั่นกรองก่อนแล้ว แต่ก็มีได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่าจะต้องทำเช่นนั้นเสมอไป เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้มองเห็นได้ว่า การใช้คณะที่ปรึกษากฎหมายของนายกรัฐมนตรีกลั่นกรองก่อน จึงเป็นเรื่องข้ออ้างที่ทำให้ยุติธรรมขึ้น ทั้งที่ตามความเป็นจริงแล้ว ขึ้นอยู่กับอำเภอใจของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

๓. ลักษณะของคำสั่งของนายกรัฐมนตรี อาจเป็นรูปของการสั่งการหรือกระทำการใด ๆ ก็ได้ และผลของคำสั่งหรือการกระทำเช่นว่านั้น หรือผลของการปฏิบัติตามคำสั่ง เช่นว่านั้น เป็นการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเรื่องนี้ได้เคยมีพระราชบัญญัติให้ความคุ้มครอง และห้ามฟ้องบุคคลผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรา ๑๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๐ มาตรา ๓ และมาตรา ๔ ขยายความเกี่ยวกับความคุ้มครองผู้ปฏิบัติการตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีว่า

"มาตรา ๓ เมื่อนายกรัฐมนตรี โดยมติของคณะรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งหรือกระทำการใดโดยอ้างมาตรา ๑๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ไม่ว่าจะมิคำสั่งหรือกระทำก่อนหรือหลังวันที่ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ไซ้บังคับ ให้ได้รับความคุ้มครองบุคคลใดจะฟ้องร้องว่ากล่าวนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี ซึ่งให้ความเห็นชอบในทางใด ๆ มิได้"

ความคุ้มครองในวรรคแรกให้ใช้ถึง

๑. บุคคลซึ่งกระทำตามคำสั่งหรือได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีหรือบุคคลซึ่งกระทำตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้ซึ่งได้รับคำสั่ง หรือได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรี เกี่ยวกับกิจการที่นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งตามมาตรา ๑๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร และ

๒. บุคคลในคณะกรรมการซึ่งนายกรัฐมนตรีได้ตั้งขึ้นโดยคำสั่งของนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๕๐๗ เรื่องมรดกของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๗ หรือบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายจากบุคคลในคณะกรรมการดังกล่าว ซึ่งกระทำการใด ๆ เกี่ยวแก่หรือ เนื่องจากคำสั่งนั้นด้วยมาตรา ๔ ถ้ามีคดีฟ้องร้องบุคคล ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามมาตรา ๓ อยู่ในวันที่ใช้พระราชบัญญัตินี้ ไซ้บังคับให้ศาลจำหน่ายคดีเสีย..."^๑

นอกจากนี้มีข้อที่น่าสังเกตว่า เมื่อมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ให้อำนาจพิเศษแก่นายกรัฐมนตรีไว้ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อมา ก็จะมีบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เสมอว่า ให้การปฏิบัติตามคำสั่ง ซึ่งนายกรัฐมนตรีออกโดยอาศัยอำนาจพิเศษที่ไซ้บังคับอยู่ในวันที่ใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้น ให้ไซ้บังคับต่อไปได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการยกเลิกธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕ และมีการออกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๗ ก็มีการบัญญัติลงในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๗ มาตรา ๒๓๘ ว่า บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีสั่งการ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ ที่ยังไซ้บังคับอยู่ในวันที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้มีผลไซ้บังคับต่อไป การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าว ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ"

หรือ เมื่อมีการยกเลิกธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ก็ได้มีมาตรา ๒๐๖ บัญญัติว่า

^๑ "จากมาตรา ๑๗ - มาตรา ๒๐๐ เครื่องมือสำหรับเนติกิจการ" สยามรัฐ
สัปดาห์วิจารณ์ (๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒) : ๑๕.

"บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๔ หรือตามความในมาตรา ๒๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ที่ยังใช้บังคับอยู่ในวันนี้ใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าว ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ"

เหตุผลของการยกวางบทมาตราดังกล่าวก็คือรับรองผลของการออกคำสั่งของนายกรัฐมนตรีนั่นเอง ด้วยความที่เกรงกันว่า ถ้าไม่บัญญัติเอาไว้เสียแล้ว คำสั่งของนายกรัฐมนตรีก็จะเป็นอันสิ้นสุดสภาพบังคับลง ปัญหาข้อนี้ได้เคยโต้เถียงกันแล้ว เมื่อตรวจร่างมาตรา ๒๐๖ ดังกล่าว ซึ่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติบางท่านเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเขียนไว้ ถ้าเขียนไว้ก็จะเป็นการซ้ำซ้อน^๑ หรือก่อให้เกิดปัญหาได้ในเมื่อนายกรัฐมนตรีหรือรัฐบาลได้ใช้อำนาจไปแล้ว ก็น่าจะถือว่าเป็นการใช้ตามกฎหมายคือรัฐธรรมนูญการปกครองก็ถือว่าสมบูรณ์ในตัวเอง ไม่ต้องมารับรองกันใหม่อีก แต่ในเรื่องนี้ กรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แถลงว่า^๒

"คำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีออกไปโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๗ นั้น เมื่อมีรัฐธรรมนูญออกมาแล้ว อำนาจที่อาศัยตามมาตรา ๒๑ ก็คือ หรือมาตรา ๒๗ ก็คือนั้น ก็หมดไป เมื่อฐานแห่งอำนาจนั้นหมดไป สิ่งที่อยู่มาจากฐานอำนาจนั้นก็หมดไปด้วย"^๒

^๑ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งที่ ๗๖/๒๕๒๑, หน้า ๗๓/๑.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๓/๒.

ข้อนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า โดยหลักการร่างกฎหมายแล้ว การบัญญัติชำระรับรอง คำสั่งของนายกรัฐมนตรี ซึ่งออกตามคำสั่งของรัฐธรรมนูญฉบับเก่า ลงไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ เป็นสิ่งไม่จำเป็น ตามหลักการร่างกฎหมาย เพราะเมื่อสมบูรณ์ตามกฎหมาย ฉบับเก่า ก็เป็นอันสมบูรณ์อยู่ตลอดไป แต่ที่จำต้องมาบัญญัติลงไว้ น่าจะไม่ใช่เรื่องที่ว่า "เมื่อฐานแห่งอำนาจนั้นหมดไป สิ่งที้ออกมาจากฐานอำนาจนั้นหมดไปด้วย" แต่น่าจะ เนื่องมาจากความเกรงกลัวว่า ผู้ร่างรัฐธรรมนูญอยู่เต็มอกว่า มาตรา ๑๗ และการ ออกคำสั่งตามมาตรา นั้น หรือมาตราอื่น ซึ่งมีข้อความอย่างเดียวกัน เป็นสิ่งไม่ถูกต้อง ด้วยหลักทั้งปวง เมื่อตัวบทกฎหมายอันเป็นแม่บทของคำสั่งนั้นถูกยกเลิกไปแล้ว หากไม่ รับรองลงไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ก็จะเป็นช่องทางให้มีการหยิบยกเอาคำสั่งดังกล่าว ของนายกรัฐมนตรีขึ้นพิจารณา ร้องเรียนขอความเป็นธรรม หรืออ้างเหตุให้ยก เลิก เพิกถอน โดยอ้างว่ารัฐธรรมนูญใหม่บาง ข้อหลักนิติธรรมบาง หากได้บัญญัติไว้ ให้เห็นชัดว่าแม่ธรรมนูญการปกครองอันเป็นแม่บทเก่าถูกยกเลิกไปแล้ว แต่คำสั่งของ นายกรัฐมนตรี ซึ่งสั่งการไปแล้วคงมีผลใช้บังคับต่อไปโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง เหมาะสม ใด ๆ ทั้งสิ้น คงเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้นเองว่า การยกเลิกหรือ เปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าวให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

๔. เงื่อนไขภายหลังการมีคำสั่ง เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการ หรือกระทำ การใดโดยอาศัยอำนาจพิเศษ ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สภาทราบ ซึ่งมีข้อที่น่าสังเกตว่า การแจ้งนั้น เป็นการแจ้ง เพื่อทราบ เท่านั้น ในทางปฏิบัติรัฐสภาจะไม่มีการอภิปรายหรือ ลงมติแต่อย่างใดหาได้ไม่ แต่อาจซักถามให้กระจ่างแจ้ง ซึ่งข้อความได้ ตัวอย่าง รายงานการประชุมรัฐสภาในวาระที่นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สภานิติบัญญัติทราบดังนี้

(๑) คำสั่งของนายกรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๒๑ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๐ เรื่องการประหารชีวิต ผู้ต้องหาในคดีที่เป็นความผิดอย่างร้ายแรง อันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ

บันทึก

การประชุมสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

ครั้งที่ ๑๖

วันอังคารที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐

ณ คีกรัฐสภา

เริ่มประชุมเวลา ๘.๓๐ นาฬิกา

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้แจ้งให้ที่ประชุม
ทราบว่า

นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและของสภาที่ปรึกษาของ
นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งตามมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๐ นายกรัฐมนตรี
จึงขอแจ้งให้สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทราบตามความในมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๘ ดังนี้

คำสั่งตามมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ด้วยปรากฏจากพฤติการณ์เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนทั่วไป และจากผลการ
สอบสวนอย่างแน่ชัดว่า ระหว่างวันที่ ๒๕ - ๒๖ มีนาคม ๒๕๒๐ เวลากลางวัน
และกลางวัน นายฉลาด หิรัญศิริ (ยศพลเอก นายทหารกองหนุนในขณะนั้น) พันโทสนั่น
ขจรประศาสน์ พันตรีบุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ พันตรีอัศวิน หิรัญศิริ และพันตรีวิสิทธิ์
คงประคิษฐ์ กับพวก ใบบังอาจารย์รวมกันเป็นตัวการสำคัญในการสะสมกำลังพลและอาวุธ
เพื่อเป็นกบฏ ยุบทหารและตำรวจบางส่วนให้ละเลยไม่กระทำการตามหน้าที่ แล้วใช้
กำลัง เข้ายึดสถานที่ราชการสำคัญ ๆ และประกาศทางวิทยุกระจายเสียง ยึดอำนาจ
การปกครองแผ่นดิน และยุบสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ทั้งนี้ เพื่อล้มล้างอำนาจ

นิติบัญญัติ และอำนาจบริหาร หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ อันเป็นความผิดฐาน
เป็นกบฏ นอกจากนี้ นายฉลาด หิรัญศิริยังไต่ถามเจ้าช้อวูชเป็นยิง พล เอกอรุณ ทวาทลัน
(ยศพลตรีในขณะนั้น) ผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์จนถึงแก่ความตายในขณะ
กระทำการตามหน้าที่โดยกระทำทารุณโหดร้าย การกระทำของนายฉลาด หิรัญศิริ
พันโทสนั่น ขจรประศาสน์ พันตรีบุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ พันตรีอัครวิน หิรัญศิริและ
พันตรี วิสิทธิ์ คงประสิทธิ์ดังกล่าว เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๘๓,
๑๑๓, ๑๑๔, ๑๑๕, ๑๑๖, ๑๓๘, ๓๖๔ และ ๓๖๕ ซึ่งเป็นความผิดอย่างร้ายแรง
เป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร เศรษฐกิจของประเทศ ราชการแผ่นดิน
และศุภความความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยเฉพาะนายฉลาด
หิรัญศิริ ยังมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๕๕ อันเป็นความผิดฐาน
ฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่และโดยกระทำทารุณโหดร้ายอีกกระทงหนึ่งด้วย
จำต้องได้รับโทษสถานหนัก

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และของสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี
จึงมีคำสั่งให้ประหารชีวิตนายฉลาด หิรัญศิริ และให้จำคุกตลอดชีวิตพันโทสนั่น ขจรประศาสน์
พันตรีบุญเลิศ แก้วประสิทธิ์ พันตรีอัครวิน หิรัญศิริ และพันตรีวิสิทธิ์ คงประสิทธิ์

ให้กระทรวงมหาดไทยปฏิบัติตามคำสั่งนี้โดยเร็ว

อนึ่ง สำหรับตัวการสำคัญและผู้ร่วมกระทำผิดรายอื่น ๆ จะได้พิจารณาความผิด
ต่อไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๐

ที่ประชุมรับทราบ

(๒) คำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๒๑ ลงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๒๐ เรื่องการบริหาร

กรุงเทพมหานคร

บันทึก

การประชุมสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

ครั้งที่ ๑/๒๕๒๐ (สมัยสามัญ)

วันศุกร์ที่ ๒๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐

ณ ที่รัฐสภา

เริ่มประชุมเวลา ๙.๓๐ นาฬิกา

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้กล่าวเปิดประชุมแล้วแจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า

นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและของสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งตามมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙ ลงวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐ เรื่องให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ้นจากตำแหน่งกับให้ยุบสภากรุงเทพมหานคร และให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครสิ้นสุดลง นายกรัฐมนตรีจึงขอแจ้งให้สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทราบตามความในมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙ ดังนี้

คำสั่งตามมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ด้วยในระยะเวลาเกือบสี่เดือนติดต่อกันตลอดมาจนถึงบัดนี้ ได้ปรากฏข้อเท็จจริงเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่ทางราชการและสาธารณชนโดยทั่วไปว่า ได้เกิดการแตกแยกอย่างรุนแรง ทั้งในฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติของราชการกรุงเทพมหานคร เกินขอบเขตของการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบประชาธิปไตย มีการละเลยต่อการอันควรปฏิบัติตามหน้าที่หลายอย่างหลายประการ ความประพฤติของตัวบุคคลบางคนทั้งในฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นไปในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ตำแหน่งแก่กรุงเทพมหานคร

และแกรราชการ จนทำให้ประชาชนโดยทั่วไปเสื่อมคลายความเชื่อถือศรัทธา อันอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นอุปสรรคอันสำคัญ ต่อนโยบายของรัฐบาลนี้ที่มีเจตน์จำนงอันแน่วแน่ที่จะพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นขั้นตอน นอกจากนี้ ข้าราชการประจำของกรุงเทพมหานครก็เสียขวัญ และขาดกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่การงาน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนถึงสี่ล้านคนเศษ ให้เป็นไปไ้โดยวิสัยที่สมตามนโยบายของรัฐบาล จึงเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและระงับการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของการบริหารราชการแผ่นดิน

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและของสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

๑. ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ้นจากตำแหน่ง

๒. ให้ยุบสภากรุงเทพมหานคร และให้สมาชิกภาพของสมาชิกกรุงเทพมหานคร สิ้นสุดลง

๓. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี แต่งตั้งผู้ซึ่งเห็นสมควร เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหนึ่งคน รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสี่คน และสมาชิกสภากรุงเทพมหานครจำนวนไม่เกินสี่สิบห้าคน โดยเร็ว

ให้มีการมอบหมายงานในหน้าที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครภายในสามวัน นับแต่วันที่คำสั่งแต่งตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

๔. ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอยู่ในตำแหน่งสองปี นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง แต่หากกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการมหานครที่แก้ไขปรับปรุงตาม ๔. ออกใช้บังคับก่อนสิ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ก็ให้อยู่ในตำแหน่งจนถึงวันที่กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับ

๕. ให้อายุของสภากรุงเทพมหานครมีกำหนดเวลาสองปีนับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร และให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เริ่มแต่วันแต่งตั้งและสิ้นสุดลงตามอายุของสภากรุงเทพมหานคร แต่ถ้ามกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารมหานครที่แก้ไขปรับปรุงตาม ๔. ออกใช้บังคับก่อนสิ้นกำหนดเวลาดังกล่าวก็ให้อายุของสภากรุงเทพมหานครสิ้นสุดลงในวันที่กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับ

๖. ในกรณีที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพ้นจากตำแหน่ง หรือสมาชิกภาพของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครสิ้นสุดลงด้วยเหตุใด ๆ ก่อนครบกำหนดเวลาตาม ๔. หรือ ๕. แล้วแต่กรณี ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้ที่เห็นสมควร เข้าดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

๗. มิให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับใดที่ห้ามมิให้ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น กรรมการและพนักงานของรัฐวิสาหกิจ ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง หรือตำแหน่งการเมือง มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง หรือตำแหน่งการเมือง ของข้าราชการพนักงานส่วนท้องถิ่น หรือกรรมการและพนักงานของรัฐวิสาหกิจที่ได้รับการแต่งตั้งตาม ๓.

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับเงินเดือนสำหรับตำแหน่งในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อยู่ในขณะที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีสิทธิได้รับเงินเดือนสำหรับตำแหน่งตามบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการการเมืองท้ายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้ด้วย โดยให้ได้รับเพียงหนึ่งในสามของอัตราเงินเดือนที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการการเมืองดังกล่าว

๘. ให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย เกี่ยวกับการบริหารราชการมหานครให้สอดคล้องกับขั้นตอนและความมุ่งหมายในอันที่จะพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๙. ในระหว่างที่กระทรวงมหาดไทยดำเนินการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวใน ๘. ให้การบริหารราชการของกรุงเทพมหานครในส่วนที่ไม่ได้กำหนดไว้ในคำสั่งนี้ เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครที่มีอยู่ไปพลางก่อน

ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐

ที่ประชุมรับทราบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย